

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11160

[Total No. of Pages : 2

[6464]-151
F.Y. B.A. (SODL)
ENGLISH

111 - I : Compulsory English - I
(2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Match the pairs of the following :

[6 × 1 = 6]

Group-A

Group-B

a) Engine Trouble	i) Place where the protagonist's engine was kept
b) The Gift of Maggi	ii) A.G. Gardiner
c) On Saying 'Please'	iii) Advocacy group
d) Gaiety Land	iv) Unconditional love
e) National anti-sweating league	v) R.K. Narayan
f) Theme of The Gift of Magi	vi) O. Henry

B) Answer any three of the following questions in short: [3 × 2 = 6]

- a) What are the articles? Write one example of each article.
- b) How did the engine become useful?
- c) Write two examples of Prepositions of Time.
- d) Write the use of Prepositions of Direction or Movement.

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following questions in short: [5 × 4 = 20]

- a) Write a short note on the central theme of *Engine Trouble*.
- b) Briefly explain the difficulties faced by the narrator after winning the engine.
- c) Briefly discuss the main theme of *On Saying "Please"*.
- d) How does banyan tree stand out as different from other trees?
- e) Compare and contrast the characters of Della and Jim.
- f) Write a critical appreciation of the poem 'Leave this chanting and singing'.

Q3) Write notes on any three of the following : [3 × 6 = 18]

- a) The beginning, ending and climax of 'Engine Trouble'.
- b) The 'Verb' and its types with suitable examples.
- c) Explain the polite ways of making requests in English with examples.
- d) Which are the common expressions used for asking directions?
- e) How can one apologize effectively in English? Give examples.

Q4) Attempt any two of the following questions: [2 × 10 = 20]

- a) Analyze 'The Gift of Magi's setting and how it influences the characters' choice.
- b) Explain the central theme of Tagore's poem '*Leave This Chanting and Singing*'. How does the poet criticize ritualistic worship?
- c) How does the poem reflect the conflict between nature and modernization?

[6464]-152

F.Y. B.A. (SODL)

मराठी (MARATHI)

112-I: मराठी साहित्य : कथा आणि भाषिक कौशल्यविकास (मराठी)

(2019 Pattern) (Semester - I)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) अ) खालीलपैकी सहा प्रश्नांचे योग्य पर्याय निवडून उत्तरे लिहा.

[6]

i) कथेचे घटक खालील प्रमाणे कोणते आहेत?

अ) कथानक

ब) वातावरण

क) निवेदन

ड) वरीलपैकी सर्व

ii) नवदोत्तरी ग्रामीण कथाकार कोण नाही? ते लिहा.

अ) सचिन वसंत पाटील

ब) किरण गुरव

क) व्यंकटेश माडगूळकर

ड) आसाराम लोमटे

iii) 'बाजा' या कथेच्या लेखिका कोण आहेत?

अ) गौरी देशपांडे

ब) उषाकिरण आत्राम

क) आशा बगे

ड) प्रतिमा इंगोले

iv) वाचन प्रक्रियेतील महत्त्वाचे घटक कोणते?

अ) आकलन

ब) आस्वादन

क) शब्दसंग्रह

ड) वरीलपैकी सर्व

v) ब्लॉगचे प्रकार किती आहेत ते सांगा.

अ) एक

ब) दोन

क) तीन

ड) चार

vi) 'दगड दवाखाना' या कथेचे लेखक कोण आहे?

अ) राजेंद्र मलोसे

ब) सदानंद देशमुख

क) संजय कळमकर

ड) सचिन वसंत पाटील

- ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. [6]
- i) पाच दलित कथाकारांची नावे लिहा.
 - ii) 'लाल चिखल' या कथेतील पात्रांची नावे सांगा.
 - iii) 'कष्टाची भाकरी' ही कथा कोणती मूल्य जपणारी आहे ते लिहा.
 - iv) संभाषण कौशल्य म्हणजे काय?

- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. [20]
- अ) निवेदन म्हणजे काय?
 - ब) आदिवासी कथेचे स्वरूप विशद करा.
 - क) 'जेव्हा मी जात चोरली होती!' या कथेच्या लेखकाचा थोडक्यात परिचय करून द्या.
 - ड) 'बाजा' या कथेचे विशेष सांगा.
 - इ) श्रवण प्रक्रियेतील अडथळे कोणते थोडक्यात लिहा.
 - फ) गुगल मीटचे स्वरूप स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. [18]
- अ) मराठी कथेचे विशेष स्पष्ट करा.
 - ब) स्त्रीवादी कथेचे स्वरूप विशद करा.
 - क) 'कष्टाची भाकरी' या कथेच्या आधारे 'विनायक' या व्यक्तिरेखेचे चित्र लेखकांनी कसे केले आहे ते लिहा.
 - ड) 'शुभमंगल सावधान' या कथेतून लेखकाने कोणत्याही सामाजिक प्रवृत्तीवर बोट ठेवले आहे ते लिहा.
 - इ) वाचन प्रक्रियेतील महत्वाचे घटक स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात द्या. [20]
- अ) 1990 नंतरच्या कथेविषयी सविस्तर लिहा.
 - ब) 'वापसी' या कथेच्या शीर्षकाची समर्पकता स्पष्ट करा.
 - क) इ-संवाद कौशल्याचा थोडक्यात परिचय करून द्या.

[6464]-153
F.Y. B.A. (SODL)
HINDI (हिंदी)
113-I : हिंदी पाठ्यचर्या - I
(2019 Pattern) (Semester - I)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर के अंक पूर्णांक दर्शाते हैं।

प्रश्न 1) अ) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए। [6]

- i) 'मैं नीर भरी दुख की बदली' कविता महादेवी वर्मा के किस काव्य संग्रह में संग्रहित हैं?
- ii) 'मिसेज डिसूजा के नाम पत्र' कहानी की मुख्य नायिका कौन है?
- iii) धूमिल का मूल नाम क्या था?
- iv) अरुण कमल का पहला काव्य संग्रह 'अपनी केवल धार' कब प्रकाशित हुआ था?
- v) नूरे ने कौन सा खिलौना खरीदा था?
- vi) 'युद्ध' कहानी में किस युद्ध का चित्रण किया है?

ब) निम्नलिखित प्रश्नों में से तीन प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। [6]

- i) नागार्जुन के प्रबंध काव्य के नाम लिखिए।
- ii) 'ईदगाह' कहानी के प्रमुख पात्रों के नाम लिखिए।
- iii) अरुण कमल को साहित्य अकादमी पुरस्कार कब और किस रचना के लिए दिया गया था?
- iv) 'जिंदगी और गुलाब के फूल' कहानी के प्रमुख पात्रों के नाम लिखिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से पांच प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए । [20]

- अ) 'जूही की कली' कविता की भाषा पर प्रकाश डालिए ।
- ब) सूत्रसंचालन एवं समूह चर्चा का तुलनात्मक विवेचन कीजिए ।
- क) 'मिसेज डिसूजा के नाम पत्र' कहानी का उद्देश्य लिखिए ।
- ड) धूमिल का साहित्यिक परिचय दीजिए ।
- इ) इंटरनेट की सामान्य जानकारी दीजिए ।
- फ) माधवराव सप्रे का साहित्यिक परिचय दीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से तीन प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए । [18]

- अ) वेब पब्लिशिंग का परिचय दीजिए ।
- ब) 'जूही की कली' कविता का भावार्थ लिखिए ।
- क) हिंदी सॉफ्टवेयर की सामान्य जानकारी दीजिए ।
- ड) 'ईदगाह' कहानी के माध्यम से लेखक क्या संदेश देना चाहता है?
- इ) आधुनिक काल की कविता के विकास कम पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए । [20]

- अ) कहानी के तत्वों के आधार पर जिदंगी और गुलाब के फूल कहानी की समीक्षा कीजिए ।
- ब) ईदगाह कहानी की कथावस्तु लिखिए ।
- क) नागार्जुन ने कालिदास से कौन-कौन से प्रश्न पूछे हैं और क्यों?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD-11163

[6464]-154

F.Y. B.A. (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

114-I : Amrutlahari - I

(2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना: सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) Figures to right indicate full marks.

उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) A) Match the following :

[6 × 1 = 6]

जोड्या जुळवा.

a) उमा	1) महाभारतम्
b) उपदेशबन्धः	2) केनोपनिषद्
c) उपयुक्तपरीक्षा	3) पञ्चतन्त्रम्
d) रासभ	4) रघुवंशम्
e) सागरवर्णनम्	5) मृच्छकटिकम्
f) का एषा का?	6) कौटिलीयम् अर्थशास्त्रम्

B) Answer any three of the following questions in short : [3 × 2 = 6]

पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे लिहा.

- How many adhikarnas of 'कौटिलीय अर्थशास्त्र'? State the names of any two.
कौटिलीय अर्थशास्त्रात किती अधिकरणे आहेत? कोणत्याही दोहोंची नावे लिहा.
- In which book विदुरनीती included what is the purpose of the विदुरनीती? विदुरनीतीचा समावेश कोणत्या ग्रंथात होतो. विदुरनीतीचा उद्देश कोणता?
- Who is the author of the literary work 'कलिविडम्बनम्'? 'कलिविडम्बनम्' या साहित्यकृतीचे रचयिता कोण?
- How many acts are there in the prakrana 'मृच्छकटिकम्'? 'मृच्छकटिकम्' या प्रकरणामध्ये किती अंक आहेत?
- How many syllables are there in each line of the इन्द्रवज्रा meter and what is the lakshana of this meter?
इंद्रवज्रा या वृत्तामध्ये प्रत्येक चरणात किती अक्षरे असतात व या चरणाचे लक्षण काय?

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following questions in short : [5 × 4 = 20]

पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे लिहा.

- a) The gist of the third section of the 'केनोपनिषद्'.
केनोपनिषदाच्या तिसऱ्या खंडाचे तात्पर्य लिहा.
- b) Write a brief note on the 'कौटिलीय अर्थशास्त्र'.
कौटिलीय अर्थशास्त्रावर संक्षिप्त टीप लिहा.
- c) Summarize the plot of the play 'मृच्छकटिकम्'.
'मृच्छकटिकम्' या रूपकाची कथावस्तू थोडक्यात लिहा.
- d) Write the summary of the lesson 'सागरवर्णनम्'.
'सागरवर्णनम्' या पाठाचा सारांश लिहा.
- e) Based on the passage 'उपयुक्तपरीक्षा', explain the types of officers: मूलहर, तादात्विक and कदर्य.
उपयुक्तपरीक्षा या पाठाच्या आधारे मूलहर, तादात्विक आणि कदर्य हे अधिकाऱ्यांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- f) Write the summary of the lesson 'कलिविडम्बनम्'.
'कलिविडम्बनम्' पाठाचा सारांश लिहा.

Q3) Write notes on any Three of the following : [3 × 6 = 18]

खालीलपैकी कोणत्याही तीन विषयांवर संक्षिप्त टीपा लिहा.

- a) शूद्रक
- b) पञ्चतन्त्रम्
- c) कलिविडम्बनम्
- d) अक्षरगणवृत्तम्
- e) कालिदासः

Q4) Answer any Two of the following questions : [2 × 10 = 20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- a) Write a detailed note on the text 'पंचतंत्र'.
'पंचतंत्र' या ग्रंथाविषयी सविस्तर टीप लिहा.
 - b) Write a brief note on the 'महाभारत'.
महाभारतावर संक्षिप्त टीप लिहा.
 - c) Explain in detail any one of the following meters :
 - i) वसंततिलका
 - ii) शिखरिणी
- पुढीलपैकी कोणतेही एक वृत्त सविस्तर स्पष्ट करा.
- i) वसंततिलका
 - ii) शिखरिणी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11164

[Total No. of Pages : 2

[6464]-155
F.Y. B.A (SODL)
ENGLISH
115-I : OPTIONAL ENGLISH - I
(2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Attempt the following :

[6 × 1 = 6]

Match the pairs

A

B

a) Rameswaram	i) Hostess
b) Narayan R.K	ii) Vera's invention
c) Humor	iii) Childhood place
d) Mrs. Sappleton	iv) Sonnet 29
e) Ghost story	v) Indian writer
f) William Shakespeare	vi) Tone of essay

B) Answer any three of the following questions in short: [3 × 2 = 6]

- a) How does saki create humor in the story?
- b) Why was Miss Leslie hurt?
- c) Why does Kalam call his father's life a 'lesson'?
- d) What does "Toasted English" mean?

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following questions in short: [5 × 4 = 20]

- a) What is the central idea of the poem 'The World is Too much with us'?
- b) Justify the title 'The open window' in short.
- c) Comment on the supernatural elements in 'The Listeners'.
- d) Analyse the character of Vera.
- e) How does 'Sonnet 29' describe the sorrowful mood of the poet?
- f) Comment on the surprise ending of "The Romance of a Busy Broker".

Q3) Write notes on any three of the following : [3 × 6 = 18]

- a) Phonetic symbols and transcription.
- b) Minimal pairs.
- c) The concept of phoneme
- d) Difference between phonetics and phonology.
- e) R.K. Narayan's 'Bharat brand of English'.

Q4) Attempt any two of the following questions: [2 × 10 = 20]

- a) Discuss the use of imagery in the poem 'The Listeners'.
- b) Explain 'The World is Too much with us' as a meditative poem.
- c) Comment on the significance of the title 'A Lesson my Father Taught me'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11165

[Total No. of Pages : 4

[6464]-156
B.A. (SODL)
EDUCATION
116-I : Fundamentals of Education-I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester- I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the Blanks.

[6×1=6]

- i) In_____it is mentioned 'Sa Vidya Ya Vimuktaye'.
(Vedas, Khands, Upnishads, Scriptures)
- ii) Education is _____ process.
(Discontinous, Dynamic, Intentionally, Limited)
- iii) Downward filtration Theory was given by _____.
(Lord Washington, Lorens Hestinge, Lord Macaulay, Lord Ripon)
- iv) 'The Farmer's Asud' is written by_____.
(Mahatma Phule, Rabindranath Tagore, Dr. Ambedkar, Swami Vivekananda)
- v) _____was founder of 'Rayat Shikshan Sanstha'.
(Swami Vivekananda, V.D. Savarkar, Karmaveer Bhaurao Patil, Mahatma Phule)
- vi) In informal education there is _____.
(Rigidity, Mobility, flexibility, Elasticity)

B) Answer any three of the following.

[3×2=6]

- i) Write a definition of 'Non- formal Education'.
- ii) Write any three features of the learning process.
- iii) Write the definition of Education given by 'Swami Vivekananda'.
- iv) What is 'Formal Education'?

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following in short.

[5×4=20]

- a) Explain the concept of 'education and economic development'.
- b) What should a teacher be like from the perspective of Rabindranath Tagore.
- c) Explain the Educational philosophy of 'Swami Vivekananda'.
- d) Explain the importance of Education for social development.
- e) Explain the purposes/Aims of education in ancient India.
- f) Write the characteristics of 'Shanti Niketan Institute'.

Q3) Write notes on any three of the following.

[3×6=18]

- a) Explain in detail the goals of education as stated by 'Swami Vivekananda'.
- b) Clarify the views of Karmaveer Bhaurao Patil regarding students.
- c) Explain the objectives of Education as stated by the Indian Education commission. (Kothari Commission).
- d) Explain how political development can be brought through education.
- e) Explain the goals of education from the perspective of Rabindranath Tagore.

Q4) Attempt any two of the following.

[2×10=20]

- a) Explain the types of Education. Explain the characteristics & limitations of Formal Education.
- b) Explain in detail Mahatma Phule's philosophy of Education and mention his contribution to women education.
- c) Mention the 10 core elements given by National Education Policy (1986). Suggest initiatives to enhance National Integrity through education.

Total No. of Questions : 4]

PD11165

[6464]-156
B.A. (SODL)
EDUCATION

116-I : Fundamentals of Education-I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester- I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) खालील प्रश्न सोडवा.

[6×1=6]

- i) 'सा विद्या या विमुक्तये' असे मध्ये नमूद केलेले आहे.
(वेद, खंड, उपनिषद, ग्रंथ)
- ii) शिक्षण ही एक प्रक्रिया आहे.
(खंडित, गतिमान, हेतुपुरस्सर, मर्यादित)
- iii) 'पाझर सिद्धांत' याने मांडला.
(लॉर्ड वॉशिंग्टन, लॉरेन्स हेस्टिंग्ज, लॉर्ड मेकॉले, लॉर्ड रिपन)
- iv) 'शेतकऱ्यांचा आसूड' हा ग्रंथ यांनी लिहिला.
(महात्मा फुले, रविंद्रनाथ टागोर, डॉ. आंबेडकर, स्वामी विवेकानंद)
- v) रयत शिक्षण संस्थेची स्थापना यांनी केली.
(स्वामी विवेकानंद, वि. दा. सावरकर, कर्मवीर भाऊराव पाटील, महात्मा फुले)
- vi) अनौपचारिक शिक्षणात असते.
(ताठरता, गतिमानता, खंडितता, लवचिकता)

ब) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

[3×2=6]

- i) सहज शिक्षणाची व्याख्या लिहा.
- ii) शिक्षण प्रक्रियेची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये लिहा.
- iii) स्वामी विवेकानंदांनी सांगितलेली शिक्षणाची व्याख्या लिहा.
- iv) औपचारिक शिक्षण म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×4=20]

- अ) 'शिक्षण व आर्थिक विकास' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) रविंद्रनाथ टागोरांच्या दृष्टीकोनातून शिक्षक कसा असावा? ते लिहा.
- क) स्वामी विवेकानंदांचे शैक्षणिक तत्वज्ञान विशद करा.
- ड) सामाजिक विकासासाठी शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) प्राचीन भारतातील शिक्षणाचे हेतू विशद करा.
- फ) 'शांतिनिकेतन' संस्थेची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

[3×6=18]

- अ) स्वामी विवेकानंदांनी सांगितलेली शिक्षणाची ध्येये सविस्तर विशद करा.
- ब) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांची विद्यार्थ्यां विषयी मते स्पष्ट करा.
- क) भारतीय शिक्षण आयोगाने (कोठारी आयोग) सांगितलेले शिक्षणाचे हेतू स्पष्ट करा.
- ड) शिक्षणाद्वारे राजकीय विकास कसा घडवून आणता येईल? ते स्पष्ट करा.
- इ) रविंद्रनाथ टागोरांच्या दृष्टीकोनातून शिक्षणाची ध्येये विशद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न लिहा.

[2×10=20]

- अ) शिक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करून औपचारिक शिक्षणाची वैशिष्ट्ये व मर्यादा स्पष्ट करा.
- ब) महात्मा फुलेंचे शिक्षणविषयक तत्वज्ञान सविस्तर विशद करून स्त्री शिक्षणातील त्यांचे योगदान नमूद करा.
- क) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण (1986) ने सांगितलेली दहा गाभाभूत घटक स्पष्ट करून राष्ट्रीय एकात्मता वाढीसाठीचे उपक्रम सूचवा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11166

[6464]-157

[Total No. of Pages : 4

F.Y.B.A. (SODL)

ECONOMICS

117-I : Economic Environment of India - I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.***
- 2) Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt the following.

[6×1=6]

A) Fill in the Blanks.

- i) Economic development is associated with _____.
a) Quantitative b) Qualitative
c) Total change d) Economic change**
- ii) _____ sector is known as the backbone of Indian economy.
a) Agriculture b) Services
c) Industry d) All of the above**
- iii) _____ has the highest share in the Indian national income.
a) Agriculture b) Services
c) Industry d) All of the above**
- iv) Globalization affects _____ sectors.
a) Employment b) Environment
c) Socio-cultural life d) All of the above**
- v) Public sector enterprises are owned by _____.
a) Private companies b) Private
c) Government d) Board of Trustees.**
- vi) Privatization is mainly done in _____ industries.
a) Government industries b) Small scale industries
c) Agricultural industries d) Technology industries**

P.T.O.

B) Answer any three of the following questions in short. [3×2=6]

- i) What is Natural Resource?
- ii) Define Agri Business.
- iii) Define Globalization.
- iv) What is Entrepreneurship?

Q2) Answer any five of the following questions in short. [5×4=20]

- a) State the educational challenges facing the Indian economy.
- b) State the health and environmental challenges facing Indian industry.
- c) State the challenges facing Indian agriculture.
- d) Compare the Indian economy with the Global economy.
- e) Explain the Industrial Policy of 1991.
- f) State the importance of small scale industries.

Q3) Write notes on any three of the following. [3×6=18]

- a) State the benefits of globalization.
- b) Water management.
- c) Rural development.
- d) Importance of privatization.
- e) Redressing regional imbalances.

Q4) Attempt any two of the following questions. [2×10=20]

- a) Explain the factors affecting the economic environment.
- b) State the challenges faced by Indian industry.
- c) Explain the role of agriculture in the Indian economy.

Total No. of Questions : 4]

PD11166

[6464]-157

F.Y.B.A. (SODL)

ECONOMICS

117-I : Economic Environment of India - I

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्न सोडवा.

[6×1=6]

अ) रिकाम्या जागा भरा.

- i) आर्थिक विकास प्रामुख्याने याच्याशी निगडित आहे.
अ) संख्यात्मक सुधारणा ब) गुणात्मक सुधारणा
क) एकूण बदल ड) आर्थिक बदल
- ii) क्षेत्र भारतीय अर्थव्यवस्थेचा कणा म्हणून ओळखले जाते.
अ) शेती ब) सेवा
क) उद्योग ड) वरील सर्व
- iii) भारतीय राष्ट्रीय उत्पन्नात चा वाटा सर्वधिक आहे.
अ) शेती ब) सेवा
क) उद्योग ड) वरील सर्व
- iv) जागतिकीकरणामुळे क्षेत्रावर परिणाम होतो.
अ) रोजगार
ब) पर्यावरण
क) सामाजिक सांस्कृतिक जीवन
ड) वरील सर्व
- v) सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगांचे मालकी ची असते.
अ) खाजगी कंपनी ब) खाजगी
क) सरकार ड) विश्वस्त मंडळ
- vi) खाजगीकरण मुख्यतः उद्योगांमध्ये केले जाते.
अ) सरकारी उद्योग ब) लघुउद्योग
क) कृषी उद्योग ड) तंत्रज्ञान उद्योग

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या.

[3×2=6]

- i) नैसर्गिक संसाधन म्हणजे काय?
- ii) कृषी व्यवसायाची व्याख्या करा.
- iii) जागतिकीकरणाची व्याख्या करा.
- iv) उद्योजकता म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे द्या.

[5×4=20]

- अ) भारतीय अर्थव्यवस्थे पुढील शैक्षणिक आव्हाने सांगा.
- ब) भारतीय उद्योगा पुढील आरोग्य आणि पर्यावरणची आव्हाने.
- क) भारतीय शेती समोरील आव्हाने सांगा.
- ड) भारतीय अर्थव्यवस्थेची जागतिक अर्थव्यवस्थेशी तुलना करा.
- इ) 1991 औद्योगिक धोरण स्पष्ट करा.
- फ) लघु उद्योगाचे महत्त्व सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीप लिहा.

[3×6=18]

- अ) जागतिकीकरणाचे फायदे सांगा.
- ब) पाणी व्यवस्थापन.
- क) ग्रामीण पाठपुरवठा.
- ड) खाजगीकरणाचे महत्त्व.
- इ) प्रादेशिक असंतुलनाची करणे.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) आर्थिक पर्यावरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय उद्योगा समोरील आव्हाने सांगा.
- क) भारतीय अर्थव्यवस्थेत शेतीची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11167

[Total No. of Pages : 4

[6464]-158
F.Y.B.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
118-I : Introduction to Indian Constitution - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester- I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the Blanks with appropriate option. [6]

- i) The constitution of India was adopted on____.
 - a) 15th August 1947
 - b) 9th December 1946
 - c) 26th November 1949
 - d) 26th January 1950
- ii) The chairman of the constituent Assembly was____.
 - a) Pandit Nehru
 - b) Dr.B.R. Ambedkar
 - c) Sardar Patel
 - d) Dr.Rajendra Prasad
- iii) Defination of state is defined in Article____.
 - a) 12
 - b) 13
 - c) 14
 - d) 15
- iv) The Directive principle of state are contained in Articles____.
 - a) 12 to 35
 - b) 36 to 51
 - c) 52 to 60
 - d) 61 to 65
- v) The state list included in____ subjects.
 - a) 15
 - b) 97
 - c) 67
 - d) 47
- vi) The process of constitutional amendment is detailed in Article ____of the constitution of India.
 - a) 360
 - b) 365
 - c) 333
 - d) 368

P.T.O.

B) Answer any three of the following questions in 20-25 words. [6]

- a) Write the names of the members of the Drafting committee.
- b) Write any four fundamental Duties.
- c) What is a unitary federalism?
- d) Write the provisions of the 86th Amendment to the constitution.

Q2) Answer any five of the following questions in 50 words. [20]

- a) Explain the influence of the constitutions of other countries on the Indian constitution.
- b) Explain the right to Religious freedom in the constitution.
- c) What is a unitary Judiciary?
- d) Write the importance of the 44th Amendment.
- e) Explain the center-state administrative relationship.
- f) What is a writ of mandamus?

Q3) Write short notes. (any 3) [18]

- a) Government of India Act 1935.
- b) Preamble of constitution.
- c) Socialist Directive principle of state.
- d) NITI Ayog.
- e) Keshvanand Bharti case -1973.

Q4) Answer any two of the following questions in detail. [20]

- a) Write the features of Indian constitution.
- b) Discuss the features of the Indian federalism.
- c) Explain the importance of the Directive principle of state.

PD11167

(मराठी रूपांतर)

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

ਡ) 368

- ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 20 ते 25 शब्दांत लिहा. [6]
- i) मसुदा समितीतील सदस्यांची नावे लिहा.
 - ii) कोणतेही 4 मुलभूत कर्तव्ये लिहा.
 - iii) केंद्रोत्सारी संघराज्य म्हणजे काय?
 - iv) 86 व्या घटना दुरुस्तीतील तरतुदी लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) भारतीय राज्यघटनेवर इतर देशांच्या राज्यघटनेचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- ब) राज्यघटनेतील धार्मिक स्वातंत्र्याचा अधिकार स्पष्ट करा.
- क) एकेरी न्यायव्यवस्था म्हणजे काय?
- ड) 44 व्या घटना दुरुस्तीचे महत्व लिहा.
- इ) केंद्र-राज्य प्रशासकीय संबंध स्पष्ट करा.
- फ) परमादेश म्हणजे काय?

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [18]

- अ) भारत सरकार 1935 चा कायदा
- ब) संविधानाची उद्देशिका
- क) समाजवादी मार्गदर्शक तत्वे
- ड) नीती आयोग
- इ) केशवानंद भारती खटला-1973

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा. [20]

- अ) भारतीय संविधानाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) भारतीय संघराज्याच्या वैशिष्ट्यांवर चर्चा करा.
- क) राज्यविषयक मार्गदर्शक तत्वांचे महत्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11168

[Total No. of Pages : 4

[6464]-159

F.Y. B.A. (SODL)

HISTORY

HIS-119-I : Early India : From Prehistory To The Age of The
Mauryas

(2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) a) Attempt the following :

[6]

- i) In what type of division is the ancient period divided?
- ii) Which book was written by Megasthenes.
- iii) Who proposed the idea that the original place of the Aryans was the North Polar region?
- iv) What is "Sanhita"?
- v) Which was the capital of Kashi Mahajana?
- vi) Who is called 'Amitraghat'?

b) Attempt any three of the following questions in short :

[6]

- i) What is numismatics?
- ii) Write the definition of the concept of 'Vedas'.
- iii) With which countries did the Harappan civilization trade?
- iv) Which dynasties ruled the Magadha Empire?

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following questions in short :

[20]

- a) Explain the concept of the history of ancient India.
- b) Write the characteristics of the Mesolithic Age.
- c) State the reasons for the decline of the Harappan culture.
- d) Write the classification of gods in the Rig Veda.
- e) Write the contribution of Jainism.
- f) Write information about Emperor Ashoka's concept of Dhamma.

Q3) Write notes on any three of the following :

[18]

- a) Copper stone culture
- b) Neolithic Age
- c) Social life in Harappan culture
- d) Assembly and Committee
- e) Gautama Buddha

Q4) Attempt any two of the following questions :

[20]

- a) Explain the literary and foreign language tools useful for the study of ancient India.
- b) Explain the characteristics of the Harappan culture.
- c) Take a detailed review of the administrative system of the Mauryan period.

Total No. of Questions : 4]

PD-11168

[6464]-159

F.Y. B.A. (SODL)

HISTORY

HIS-119-I : Early India : From Prehistory To The Age of The
Mauryas

(2019 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) अ) पुढील प्रश्न सोडवा : [6]

- i) प्राचीन कालखंडाचे विभाजन कोणत्या प्रकारामध्ये केले जाते.
- ii) मॅगॅस्थेनीस याने कोणता ग्रंथ लिहिला.
- iii) आर्यांचे मूळ स्थान उत्तर ध्रुवीय प्रदेश आहे असे मत कोणी मांडले.
- iv) 'संहिता' म्हणजे काय?
- v) काशी महाजन पदाची राजधानी कोणती होती?
- vi) 'अमित्रघात' असे कोणाला म्हणतात.

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. [6]

- i) नाणकशास्त्र म्हणजे काय?
- ii) 'वेद' या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.
- iii) हडप्पा संस्कृतीचा व्यापार कोणकोणत्या देशाशी चालत असे.
- iv) मगध साम्राज्यावर कोणत्या राजवंशानी राज्य केले.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

[20]

- अ) प्राचीन भारताचा इतिहास ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) मध्याश्मयुगाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) हडप्पा संस्कृतीच्या ज्हासाची कारणे सांगा.
- ड) ऋग्वेदामधील देवतांचे वर्गीकरण लिहा.
- इ) जैन धर्माचे योगदान लिहा.
- फ) सम्राट अशोकाच्या धम्म संकल्पनेची माहिती लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा :

[18]

- अ) ताम्रपाषाण संस्कृती
- ब) नवाश्मयुग
- क) हडप्पा संस्कृतीमधील समाज जीवन
- ड) सभा व समिती
- इ) गौतम बुद्ध

प्रश्न 4) पुढीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा :

[20]

- अ) प्राचीन भारताच्या अभ्यासासाठी उपयुक्त असणारी वाङ्मयीन व परकीय भाषेतील साधने स्पष्ट करा.
- ब) हडप्पा संस्कृतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) मौर्यकालीन प्रशासन व्यवस्थेचा सविस्तर आढावा घ्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11169

[Total No. of Pages : 6

[6464]-160

F.Y. B.A. (SODL)

PUBLIC ADMINISTRATION

120-I : Introduction to Public Administration - I
(2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks:

[6]

- i) International level Public Administration developed as an Independent discipline in the _____ century.
 - a) 18th
 - b) 17th
 - c) 19th
 - d) 20th
- ii) Frank J. Goodnow has advocated a _____ approach to the study of public administration.
 - a) Behavioral
 - b) Legal
 - c) Managerial
 - d) Environmental
- iii) An _____ is a structure created to achieve a specific goal through collective effort.
 - a) Organization
 - b) Group
 - c) Society
 - d) Board
- iv) Prof Willoughby has divided Administrative work into two categories: Primary work and _____ work.
 - a) Traditional
 - b) Institutional
 - c) Secondary
 - d) Social

P.T.O.

- v) _____ is called the father of Public Administration.
- a) Woodrow Wilson b) L.D. White
- c) Herber Simon d) D.Waldo
- vi) In a presidential system of government the _____ President is the executive head.
- a) Prime Minister b) King or Queen
- c) President d) Governor

B) Answer the following questions in 20-25 words (any 3) [6]

- i) Write the five principles of Public Administration as stated by Henri Fayol.
- ii) Write the names of Scholars who support the traditional approach to the study of public administration.
- iii) What is the hierarchy of authority?
- iv) Write the full form of the POSD CORB.

Q2) Answer the any five questions in 50 words. [20]

- a) Write the importance of Public Administration.
- b) Write the causes for the emergence and development of the behaviorist approach.
- c) Explain what a span of control is?
- d) Explain the important function of the Chief Executive officer.
- e) Explain Public Administration as an Art.
- f) Explain the Environmental approach of Public Administration.

Q3) Write short notes. (Any three)

[18]

- a) Development of public administration.
- b) System approach
- c) Basis of organization
- d) Policy Making
- e) Staff organization

Q4) Write the answers to any two in detail of the following questions. [20]

- a) Explain the nature and scope of public administration.
- b) Explain the merit and demerit of the theory hierarchy of authority of organization.
- c) Explain the traditional approach to the study of public administration.

PD-11169

v) लोकप्रशासनांचे जनक..... यांना संबोधले जाते.

अ) वुड्रो विल्सन

ब) एल.डी.व्हाईट

क) हर्बर्ट सायमन

ड) डी. वाल्डो

vi) अध्यक्षीय शासन पद्धती..... हा कार्यकारी प्रमुख असतो.

अ) प्रधानमंत्री

ब) राजा किंवा राणी

क) राष्ट्राध्यक्ष

ड) राज्यपाल

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 20 ते 25 शब्दांत लिहा.

[6]

i) हेन्री फेयॉल यांनी सांगितलेली लोकप्रशासनाची पाच तत्वे लिहा.

ii) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाचा पारंपारिक दृष्टीकोनाचे समर्थक अभ्यासकांची नावे लिहा.

iii) अधिकारपद परंपरा म्हणजे काय?

iv) POSD CORB चे पूर्ण रूप लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा.

[20]

अ) लोकप्रशासनाचे महत्त्व लिहा.

ब) वर्तनवादी दृष्टीकोनांचा उदय व विकासाची कारणे लिहा.

क) नियंत्रण कक्षा म्हणजे काय? ते स्पष्ट करा.

ड) मुख्य कार्याधिकाऱ्याची महत्वाची कार्ये स्पष्ट करा.

इ) लोकप्रशासन एक कला आहे, हे स्पष्ट करा.

फ) लोकप्रशासनाचा पर्यावरणवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[18]

- अ) लोकप्रशासनाचा विकास
- ब) व्यवस्था दृष्टीकोन
- क) संघटनेचे आधार
- ड) धोरण निर्धारण/ निर्मिती
- इ) स्टाफ संघटना

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा

[20]

- अ) लोकप्रशासनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) संघटनेच्या अधिकारपद परंपरा सिद्धांताचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
- क) लोकप्रशासन अभ्यासांचे पारंपारिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11170

[Total No. of Pages : 4

[6464]-161
F.Y. B.A. (SODL)
PSYCHOLOGY
121-I : Foundation of Psychology
(2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Attempt the following Fill in the Blanks : [6 × 1 = 6]

- i) Psychology is the scientific study of _____
- ii) The founder of Psychoanalysis is _____
- iii) _____ is known as the Father of Structuralism.
- iv) Maslow's hierarchy of motivation ends with the need for _____
- v) The factor associated with creativity, imagination, and openness to new experiences is _____
- vi) According to Gardner, there are _____ types of intelligences.

B) Answer any THREE of the following in short : [3 × 2 = 6]

- i) Goals of Psychology
- ii) Differences between Classical and Operant Conditioning
- iii) Types of Motivation
- iv) Laws of Perceptual Organization
- v) Concept of Emotional Intelligence

Q2) Answer ANY FIVE of the following in short : [5 × 4 = 20]

- a) Explain Gestalt perspective in psychology.
- b) Write a short note on Cognitive processes.
- c) What are the Theories of Forgetting?
- d) Write the importance of Conflict Resolving Skills.
- e) Explain the characteristics of Basic Emotions.
- f) Discuss the applications of Psychology in daily life.
- g) Write a note on Indian Psychology (Past & Present).

P.T.O.

Q3) Write short notes on ANY THREE of the following : [3 × 6 = 18]

- a) Transactional Analysis
- b) Observational Learning
- c) Career avenues in Psychology
- d) Freud's Psychoanalytical Theory
- e) Applications of Psychology in Sports and Health

Q4) Attempt ANY TWO of the following questions (Essay type) : [2 × 10 = 20]

- a) Discuss in detail the different Fields of Psychology and their applications.
- b) Explain Maslow's Hierarchy of Motivation with examples.
- c) Define Personality. Explain Cattell's, Allport's, and Big Five Trait Theories.

Total No. of Questions : 4]

PD-11170

[6464]-161
F.Y. B.A. (SODL)
PSYCHOLOGY
121-I : Foundation of Psychology
(2019 Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) अ) खालील रिक्तस्थानांना जागा पूर्ण करा. [6 × 1 = 6]
- i) मानसशास्त्र ही यांचा वैज्ञानिक अभ्यास आहे.
 - ii) मनोविश्लेषणवाद पद्धतीचे प्रवर्तक आहेत.
 - iii) रचनावादचे जनक मानले जातात.
 - iv) मास्लो यांच्या प्रेरणा अधीश्रेणी (Hierarchy) शेवटचा टप्पा म्हणजे
 - v) नवीन कल्पना, अनुभव आणि सर्जनशीलतेची संबंधित घटक म्हणजे
 - vi) गार्डनर यांच्या मते बुद्धीचे प्रकार आहेत.
- ब) खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न संक्षिप्त उत्तर द्या. [3 × 2 = 6]
- i) मानसशास्त्राचे उद्दिष्टे.
 - ii) अभिजात अभिसंधान (Classical) व साधक अभिसंधान (Operant) यांमध्ये फरक स्पष्ट करा.
 - iii) प्रेरणेचे प्रकार.
 - iv) प्रत्यक्षज्ञान संघटनाचे नियम (Laws of Perceptual Organization).
 - v) भावनिक बुद्धिमत्ता (Emotional Intelligence) याची संकल्पना.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे द्या. [5 × 4 = 20]
- अ) समष्टीवाद/समग्राकृतीवाद दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
 - ब) बोधनिक प्रक्रिया (Cognitive Processes) स्पष्ट करा.
 - क) विस्मरणाच्या सिद्धांतांचे स्पष्टीकरण द्या.
 - ड) संघर्ष निवारण कौशल्यांचे (Conflict Resolving Skills) महत्त्व लिहा.
 - इ) मूलभूत भावना (Basic Emotions) व त्यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - फ) दैनंदिन जीवनातील मानसशास्त्राचे उपयोग लिहा.
 - य) भारतीय मानसशास्त्र-भूतकाळ व वर्तमान याविषयी संक्षिप्त स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन विषयांवर संक्षिप्त नोंदी लिहा. [3 × 6 = 18]
- अ) आंतरक्रियात्मक संप्रेषण (Transactional Analysis)
 - ब) निरीक्षणात्मक अध्ययन (Observational Learning)
 - क) मानसशास्त्रातील व्यवसायसंधी
 - ड) फ्रॉइड यांचे मनोविश्लेषणात्मक व्यक्तिमत्त्व सिद्धांत.
 - इ) क्रीडा व आरोग्य क्षेत्रातील मानसशास्त्राचे अनुप्रयोग.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सविस्तर लिहा. [2 × 10 = 20]
- अ) मानसशास्त्राच्या विविध शाखा सविस्तर स्पष्ट करा.
 - ब) यांचे प्रेरणा अधीश्रेणी सिद्धांत (Hierarchy of Motivation) उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
 - क) व्यक्तिमत्त्वाची व्याख्या करा. कॅटल, ऑलपोर्ट आणि पंचघटक गुणविशेष सिद्धांताचे स्पष्टीकरण द्या.

[6464]-162
F.Y.B.A. (SODL)
MATHEMATICS
122A-I : Algebra
(2019 Pattern) (Semester - I) (Paper - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) A) Attempt the following. **[6 × 1 = 6]**

- i) Define equality of sets.
- ii) If $A = \{a, b\}$, then find power set of set A.
- iii) If $a|b$ and $b|c$, then show that $a|c$ where a, b, c are integers.
- iv) Find g.c.d. of 15 and 25.
- v) If $Z = 1 + i$, then find moduling of Z.
- vi) State De-Moivre's Theorem.

B) Answer any three of the following questions. **[3 × 2 = 6]**

- i) If $A = \{a, b, c\}$ and $B = \{1, 2\}$, then find $A \times B$ and $B \times A$.
- ii) Let $A = \{1, 2, 3, 4\}$ and the relations $R = \{(1, 2), (1, 3), (2, 3), (2, 4), (3, 4)\}$ and $S = \{(2, 3), (2, 4), (3, 4)\}$ on A. Then find R^{-1} and S^{-1} .
- iii) Prove that $n \cdot (n + 1)$ is divisible by 2, for any integer n.
- iv) If $a \equiv b \pmod{n}$ and $b \equiv c \pmod{n}$, then show that $a \equiv c \pmod{n}$ where a, b, c are integers and $n > 1$ be fixed.

Q2) Answer any five of the following questions. **[5 × 4 = 20]**

- a) Let $n \in \mathbb{N}$ and let Z be the set of all integers for $a, b \in \mathbb{Z}$, define $a N b$ if and only if $a - b$ is an integral multiple of n . Show that N is an equivalence relation on Z.
- b) For any natural number n , show that $1^2 + 2^2 + \dots + n^2 = \frac{n(n+1)(2n+1)}{6}$
- c) Let $a > b$ and $(a, b) = 1$. Show that $(a + b, a - b)$ is either 1 or 2.

P.T.O.

- d) Prove that $\sqrt{2}$ is an irrational number.
- e) Find the remainder when 2^{50} is divided by 7.
- f) Write the composition tables for addition and multiplication in Z_7 .

Q3) Answer any three of the following questions. **[3 × 6 = 18]**

- a) Let $A = (3, 5)$ and $B = (4, 6)$, then find i) $A \cup B$ ii) $A \cap B$ iii) $A|B$
- b) Let N be a relation defined on Z by $x N y$ if and only if $5x + 6y$ is an integral multiple of 11. Show that the relation N is an equivalence relation on Z .
- c) For $n \geq 1$, prove that $\frac{1}{1^2} + \frac{1}{2^2} + \dots + \frac{1}{n^2} < 2 - \frac{1}{n}$
- d) For any integer a , show that $(2a + 1, 9a + 4) = 1$
- e) Reduce each of the following quantities to a real numbers

- i) $\frac{1 + 2i}{3 - 4i} + \frac{2 - i}{5i}$
- ii) $\frac{5i}{(1-i)(2-i)(3-i)}$

Q4) Answer any two of the following questions. **[2 × 10 = 20]**

- a) State and prove Division algorithm.
- b) Prove that the integers in each of the following pairs are relatively prime. Also in each case find integers m, n such that $ma + nb = 1$ where $a = 4999, b = 1109$.
- c) Show that
 - i) If $|Z_1 + Z_2| = |Z_1| + |Z_2|$, then $\arg(Z_1) = \arg(Z_2)$.
 - ii) If $Z = x + iy$, where $x > 0, y > 0$, then show that $|Z| \geq \frac{1}{\sqrt{2}}(x + y)$.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11226

[Total No. of Pages : 2

[6464]-163

F.Y. B.A. (SODL)

MATHEMATICS

122B-I : Calculus - I

(2019 Pattern) (Semester - I) (Paper - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) A) Attempt the following :

[6 × 1 = 6]

- a) If $a + c = b + c$ then show that $a = b$.
- b) Define commutative law of addition.
- c) Find the inverse of the function $f(x) = 2x + 9$.
- d) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 2} x^2 + 3$.
- e) Given $f(x) = 3 - 2x + x^2$. Find $f(5)$.
- f) Define onto function.

B) Answer any three of the following questions :

[3 × 2 = 6]

- a) Prove that $\forall x, y \in \mathbb{R}, (-x) \cdot (-y) = x \cdot y$
- b) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{x^2 - 1}{x - 1}$.
- c) Define bounded sequence of real numbers.
- d) Show that x^3 is odd function.

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following questions in short :

[5 × 4 = 20]

- a) Show that the sequence $\left\{ \frac{\sin n}{n} \right\}_{n=1}^{\infty}$ is converges to 0.
- b) Show that the sequence $\{(-1)^n\}_{n=1}^{\infty}$ is divergent.
- c) A continuous function maps compact sets into compact sets.
- d) Show that sequence $\left(\frac{1}{n} \right)$ has the limit $L = 0$.
- e) Prove that $(n!)^2 > n^n$ for $n > 2$.
- f) State and prove archimedian property.

Q3) Write notes on any three of the following :

[3 × 6 = 18]

- a) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 3} \left(\frac{|x-3|}{x-3} \right)$.
- b) Prove that the sequence (S_n) defined by $S_n = 1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \frac{1}{4} + \dots + \frac{1}{n}$ is not convergent.
- c) A continuous function on a compact set is uniformly continuous.
- d) If a, b, c are the sides of a triangle. Prove that $\frac{1}{2} \leq \frac{ab+bc+ca}{a^2+b^2+c^3} \leq 1$.
- e) The limit of the sequence $(S_n) = ((-1)^n)$ does not exist.

Q4) Attempt any two of the following questions :

[2 × 10 = 20]

- a) State and prove monotone convergence theorem.
- b) Any continuous function f defined on a closed interval $[a, b]$ is uniformly continuous.
- c) State and prove Squeeze Theorem.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11171

[Total No. of Pages : 4

[6464]-164

B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

**123-I : Introduction to Sociology
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following.

[10]

- a) Define Society.
- b) What is Culture?
- c) State two features of Social Stratification.
- d) Who coined the term Sociology?
- e) Write any two types of Social Groups.
- f) What is Multiculturalism?

Q2) Write the answer to any four of the following.

[20]

- a) Explain the scope of Sociology.
- b) Discuss the importance of Sociology in daily life.
- c) Explain the concept of Culture and Civilization.
- d) Discuss the contribution of Harriet Martineau to Sociology.
- e) Write a note on Social Mobility.
- f) Explain the significance of Social Diversity.

P.T.O.

Q3) Write the answer to any four of the following.

[20]

- a) Explain the contribution of Auguste Comte to Sociology.
- b) Discuss the main ideas of W.E.B. Du Bois.
- c) Explain the difference between Primary and Secondary Groups.
- d) Write a note on Ethnocentrism.
- e) Explain the meaning of Hybridization with examples.
- f) Write a note on Frantz Fanon.

Q4) Write the answer to any two of the following.

[20]

- a) Discuss the emergence of Sociology as an academic discipline.
- b) Explain the relationship between Culture and Society.
- c) Write in detail about the process of Social Change.

Total No. of Questions : 4]

PD11171

[6464]-164

B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

**123-I : Introduction to Sociology
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) समाजाची व्याख्या करा.
- ब) संस्कृती म्हणजे काय?
- क) सामाजिक स्तरविन्यासाची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) "Sociology" हा शब्द कोणी निर्माण केला?
- इ) सामाजिक गटांचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- फ) बहुसांस्कृतिकता म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) समाजशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) दैनंदिन जीवनात समाजशास्त्राचे महत्त्व चर्चा करा.
- क) संस्कृती व सभ्यता यांची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) हॅरिण्ट मार्टिनो यांचे समाजशास्त्रातील योगदान लिहा.
- इ) सामाजिक गतिशीलता याची नोंद करा.
- फ) सामाजिक वैविध्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) ऑगस्ट कॉम्ट यांचे समाजशास्त्रातील योगदान स्पष्ट करा.
- ब) डब्ल्यू.ई.बी. डू बॉइस यांचे विचार स्पष्ट करा.
- क) प्राथमिक व दुय्यम गटांमधील फरक लिहा.
- ड) संस्कृतीकेन्द्रिता याची नोंद करा.
- इ) हायब्रिडायझेशन याचा अर्थ उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
- फ) फ्रॉट्झ फॅनॉन यांची नोंद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) शैक्षणिक विषय म्हणून समाजशास्त्राचा उदय चर्चा करा.
- ब) संस्कृती व समाज यांचे परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- क) सामाजिक बदलाची प्रक्रिया सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11228

[Total No. of Pages : 4

[6464]-165

F.Y. B.A. (SODL)

GEOGRAPHY

124-I : Physical Geography

(2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) A) Attempt the following fill in the blanks :

[6]

- i) According to Eratosthenese Geo+Graphy meaning is
 - a) Explanation of Earth
 - b) Earth atmosphere
 - c) Main branch of Science
 - d) None of these
- ii) The word Geomorphology first proposed by
 - a) Eratosthenese
 - b) Aryabhatta
 - c) Karl Ritter
 - d) Keinth
- iii) The proportion of Oxygen in atmosphere is
 - a) 20.94%
 - b) 78.08%
 - c) 0.934%
 - d) 0.003%
- iv) The height of atmosphere is approximately
 - a) 1600 kms
 - b) 29000
 - c) 2000
 - d) Agree with a) & b)
- v) The word 'Panthalsa' is
 - a) Sea
 - b) Part of continent
 - c) Water body covered to Pangaea
 - d) None of these

P.T.O.

- vi) Outermost layer of atmosphere is known as
a) Troposphere	b) Exosphere
c) Stratosphere	d) Mesosphere

B) Answer any three of the following questions in short : [6]

- i) What is SIAL?
- ii) Name any two types of precipitation.
- iii) Define applied nature of physical Geography.
- iv) What is Sea wave?

Q2) Attempt any five of the following questions : [20]

- a) Explain scope of physical Geography.
- b) Explain the 'Core'.
- c) Write short information on 'Youth stage' of river erosion.
- d) Explain in brief - Gases.
- e) Write significance of cycle of erosion.
- f) Briefly describe - Hydrological cycle.

Q3) Write note on any three of the following : [18]

- a) Write short note on evidence and significance of continental Drift Theory.
- b) Explain in brief - monsoon.
- c) Briefly describe 'structure of Atmosphere'.
- d) Write in short - Forms of precipitation.
- e) Explain significance of Ozone layer.

Q4) Attempt any two of the following questions : [20]

- a) Define physical Geography and elaborate the Nature of physical Geography.
- b) Explain the 'Types of precipitation' with appropriate figures.
- c) Briefly explain the structure of ocean floor with Neat diagram.

Total No. of Questions : 4]

PD-11228

[6464]-165
F.Y. B.A. (SODL)
GEOGRAPHY
124-I : Physical Geography
(2019 Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
-

- प्रश्न 1)** अ) खालील गाळलेल्या जागा भरा : **[6]**
- i) इराँटोस्थेनीसच्या मते भू + शास्त्र (Geo+Graphy) चा अर्थ
अ) पृथ्वीचे स्पष्टीकरण
ब) पृथ्वीचे वातावरण
क) विज्ञानाची मुख्य शाखा
ड) यापैकी कोणतेही नाही
- ii) भूरूपशास्त्र हा शब्द प्रथम कोणी प्रस्तावित केला.
अ) इराँटोस्थेनीस
ब) आर्यभट्ट
क) कार्ल रिटर
ड) केइन्थ
- iii) टक्के वातावरणात ऑक्सिजन प्रमाण आहे.
अ) 20.94%
ब) 78.08%
क) 0.934%
ड) 0.003%
- iv) वातावरणाची अंदाजे एवढी उंची आहे.
अ) 1600 km
ब) 29000
क) 2000
ड) अ) आणि ब) दोन्ही
- v) पॅथालसा (Panthalsa) हा शब्द दर्शवितो.
अ) समुद्र
ब) खंडाचा भाग
क) पॅजियाने वेढलेले जल
ड) यापैकी नाही

vi) वातावरणाचा सर्वात बाहेरील स्तर म्हणुन ओळखला जातो.

अ) ट्रोपोस्फियर

ब) एक्सोस्फियर

क) स्ट्रॅटोस्फियर

ड) मेसोस्फियर

ब) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

[6]

i) सियाल (SIAL) म्हणजे काय?

ii) पर्जन्याचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.

iii) प्राकृतिक भूगोलाचे उपयोजित स्वरूप स्पष्ट करा.

iv) समुद्रीय लाटा म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

[20]

अ) प्राकृतिक भूगोलाची व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब) कोअर (Core) ही संकल्पना स्पष्ट करा.

क) नदीच्या धुपणाच्या युवा अवस्थेवर थोडक्यात माहिती द्या.

ड) 'वायु' या संकल्पनेचा सविस्तर वर्णन करा.

इ) धुपण चक्राचे महत्त्व लिहा.

फ) 'जलचक्र' थोडक्यात वर्णन करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा :

[18]

अ) भूखंड वहण सिद्धांताचे पूरावे आणि महत्त्व यावर टिप लिहा.

ब) मान्सून संकल्पना लिहा.

क) वातावरणाची रचना थोडक्यात वर्णन करा.

ड) पर्जन्य वृष्टीचे प्रकार लिहा.

इ) ओझोन थराचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या :

[20]

अ) प्राकृतिक भूगोल स्पष्ट करा आणि त्याचे स्वरूप वर्णन करा.

ब) पर्जन्य वृष्टीचे प्रकार (Types) सुबक आकृतीच्या साहाय्याने स्पष्ट करा.

क) सागर तळ रचना सुबक आकृतीच्या साहाय्याने स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11229

[Total No. of Pages : 2

[6464]-166
F.Y.B.A. (SODL)
MATHEMATICS
122C-I : Financial Mathematics - I
(2019 Pattern) (Semester - I) (Paper - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Answer the following.

[6 × 1 = 6]

- i) Define one-one function.
- ii) If $y = 4x^3 - 4x^2 + 3x + 1$ Find $\frac{dy}{dx}$
- iii) Write any two properties of exponential function.
- iv) Write product rule
- v) Find $\frac{dy}{dx}$ if $y = \log (\sin x)$
- vi) Solve $x^2 - 3x + 2 = 0$

B) Answer any 3 of the following.

[3 × 2 = 6]

- i) Evaluate $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2 - 4}{x - 2}$
- ii) Find $\frac{dy}{dx}$ if $y = x \log x$
- iii) Find $f(1) + f(-1)$ if $f(x) = x^2 - 2x + 1$
- iv) Find $\frac{dy}{dx}$ if $y = \cot x$ using quotient rule.

Q2) Answer any 5 of the following in short.

[5 × 4 = 20]

- a) State and Prove factor theorem.
- b) Solve $9x^2 - 4 = 0$ at least by 2 methods

P.T.O.

- c) Draw graph of $y^2 = 4x$ and $x^2 = 4y$.
- d) Show that $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin x}{x} = 1$
- e) Show that $\frac{d}{dx} e^x = e^x$
- f) Define hyperbolic functions and their derivatives (any 2)

Q3) Write notes on any 3 of the following : **[3 × 6 = 18]**

- a) What is exponential function write infinite series for e^x
- b) What is Marginal costing and classical optimization techniques.
- c) Write note on Marginal costing and differential costing and their difference.
- d) What is Range method used for? Write note on Least squares method.

Q4) Attempt any 2 of the following. **[2 × 10 = 20]**

- a) Write any 5 rules of differentiation with suitable examples.
- b) Write uses of derivative in mathematics and economics.
- c) Find $\frac{dy}{dx}$ if $y = x^{x^{x^{\dots \infty}}}$ and if ${}_xy = e^{x-y}$

